

Sygn. akt II CSK 520/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

SSA Barbara Lewandowska

w sprawie z powództwa M. B.
przeciwko P. Export - Import Spółce z ograniczoną
odpowiedzialnością w [...]
obecnie P. Export - Import Spółka z ograniczoną
odpowiedzialnością z siedzibą [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 25 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 września 2015 r., sygn. akt I ACa ...2/15,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka M.B. prowadząca działalność gospodarczą pod firmą PPHU B. M.B. w P. wniosła o zasądzenie od pozwanej P. Export Import spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w [...] kwoty 75.445,37 Euro z odsetkami ustawowymi szczegółowo wyliczonymi w pozwie.

W uzasadnieniu powództwa powódka wskazała, że dochodzona kwota obejmowała niezapłacone należności za surowiec dostarczony na podstawie umowy kontraktacji.

Pozwana spółka wnosiła o oddalenie powództwa. Zarzucała między innymi, że powódka nie udowodniła faktu wykonania dostawy surowców.

Wyrokiem z dnia 20 października 2014 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił w całości powództwo.

Jak ustalił Sąd Okręgowy, w dniu 26 lutego 2008 r., strony podpisały umowy kontraktacji, przy czym w imieniu pozwanej występował P. J. W umowach powódka zobowiązała się do dostarczania wskazanemu odbiorcy, w każdym z ustalonych sezonów, wszystkie wyprodukowane przez siebie w gospodarstwie rolnym ogórki gruntowe. Dnia 22 grudnia 2008 r. strony zawarły umowę o zasadach kontynuacji współpracy, w której uzgodniły, że powódka jest uprawniona do dostarczania towarów ze skutkiem zwalniającym z zobowiązania bezpośrednio do jedynej wspólniczki pozwanej – P. GMBH, przy czym obie spółki miały być solidarnie odpowiedzialne wobec powódki za zobowiązania wynikające z umowy kontraktacji. W okresie od 12 sierpnia 2009 r. do 29 sierpnia 2009 r. powódka wydała kilku firmom spedycyjnym towar w postaci ogórka gruntowego, który miał być dostarczony do miejscowości położonych we Francji, Niemczech i Szwajcarii. W związku z tym zostały wystawione listy przewozowe i faktury obciążające wspólniczkę pozwanej. Pomimo wezwań do zapłaty, zawezwań do próby ugodowej, pozwana spółka nie uregulowała dochodzonej należności.

W ocenie Sądu Okręgowego, nawet gdyby uznać, że pomiędzy powódką a pozwaną spółką doszło do zawarcia umów sprzedaży lub kontraktacji, powódka nie udowodniła, że umowy te wykonała i że towar dostarczyła pozwanemu bądź wskazanemu przez niego odbiorcy.

W apelacji od tego wyroku powódka zarzuciła między innymi naruszenie art. 207 § 6 w zw. z art. 217 k.p.c. przez jego błędną wykładnię skutkującą oddaleniem wniosków dowodowych w postaci zeznań świadków oraz dowodów wskazanych w piśmie z dnia 31 sierpnia 2014 r.

Wyrokiem z dnia 17 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił w całości apelację powódki. Przyjął, że strony łączyła umowa kontraktacji. Nie podzielił jednak zarzutu naruszenia art. 207 § 6 k.p.c. albowiem powódka, obecna na rozprawie w dniu 25 lutego 2014 r., na której Sąd pierwszej instancji oddalił jej wnioski dowodowe, nie zgłosiła zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. Tym samym utraciła możliwość powoływania się na ewentualne uchybienia w tym zakresie. Poza tym, powódka złożyła wnioski dowodowe po wyznaczonym jej terminie do ustosunkowania się do odpowiedzi na pozew. W ocenie Sądu Apelacyjnego umocowanie P. J. do podpisania umów kontraktacji, nie miało istotnego znaczenia, skoro te same strony zawarły w dniu 22 grudnia 2008 r. umowę „o zasadach kontynuacji współpracy” i potwierdziły zawarcie umów kontraktacji. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wskazywał dlaczego powódka przesłała swój towar do innych podmiotów aniżeli pozwana lub czy jej jedyny udziałowiec. Poza tym, faktury nie zostały w żaden sposób potwierdzone przez pozwaną.

Pozwana spółka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji. Zarzuciła w niej naruszenie art. 613 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. przez błędne rozłożenie ciężaru dowodu i przyjęcie, że powódka nie udowodniła roszczenia dochodzonego pozwem. Poza tym, zdaniem powódki, doszło do naruszenia art. 207 § 6 w zw. z art. 217 i 162 k.p.c. przez błędną wykładnię skutkującą oddaleniem, jako spóźnionych, wniosków dowodowych powódki o przesłuchanie świadków [...] reprezentujących spółkę D. oraz T. D. reprezentującego Spedycję T. oraz dowodów wskazanych w piśmie będącym odpowiedzią na pozew. Naruszenie wymienionych przepisów wiązało się także z przyjęciem, że powódka nie zgłosiła

zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. po zwrocie pisma z dnia 31 sierpnia 2014 r. zawierającego wnioski dowodowe.

Na tych podstawach powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w [...] i przekazanie temu sprawy do ponownego rozpoznania .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według uregulowanej w art. 613 i nast. k.c. umowy kontraktacji podmiotem zobowiązanym do wytworzenia i dostarczenia kontraktującemu produktów rolnych jest producent rolny. Kontraktujący jest natomiast zobowiązany zapłacić umówioną cenę za dostarczone produkty. Przesłanką domagania się przez producenta rolnego zapłaty ceny jest dostarczenie produktów rolnych w sposób wskazany przez kontraktującego. Mogą to być także inne miejsca poza siedzibą kontrahenta. Okoliczności te w niniejszym procesie powinna wykazać powódka dochodząca zapłaty za dostarczone produkty rolne. Dlatego nie doszło do naruszenia art. 613 § 1 k.c., w związku z art. 6 k.c., który rozstrzyga o ciężarze dowodu w sensie materialnoprawnym. Stosownie do jego treści ciężar udowodnienia faktu spoczywa na tej osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W ten sposób ustawa wskazuje kogo obciążają skutki niewypełnienia obowiązku udowodnienia istnienia prawa. Do naruszenia tej zasady rozkładu ciężaru dowodu przez sąd orzekający dochodzi, gdy sąd ten przypisuje obowiązek dowodowy innej stronie niż ta, która z określonego faktu wywodzi skutki prawne albo wiąże negatywne skutki z nieprzeprowadzeniem dowodu dla strony, która nie była obciążona przeprowadzeniem tego dowodu. Tymczasem w skardze kasacyjnej powódka upatruje naruszenia art. 613 §1 w zw. z art. 6 k.c. w przyjęciu przez Sąd, że nie udowodniła, nie wykazała roszczenia swojego roszczenia. Uznanie przez sąd, że przeprowadzone dowody nie są wystarczające do przyjęcia za udowodnione istotnych dla sprawy okoliczności, jest kwestią oceny dowodów, a nie zasad rozkładu ich ciężaru. Zarzut niewłaściwej oceny przez sąd dowodów nie jest zarzutem naruszenia art. 6 k.c., ale przepisów postępowania cywilnego. Kwestionowanie prawidłowości uznania przez sąd, że przeprowadzone dowody nie są wystarczające do przyjęcia za udowodnione okoliczności, których ciężar

udowodnienia spoczywał na jednej ze stron, może nastąpić w drodze zarzutu naruszenia odpowiednich przepisów prawa procesowego, nie zaś art. 6 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2011 r. (sygn. akt I CSK 517/10, nie publ.).

Słusznie natomiast podnosi się w skardze kasacyjnej naruszenie prawa procesowego przez Sąd drugiej instancji, który akceptując oddalenie wniosków dowodowych przez Sąd pierwszej instancji, wstępnie bezpodstawnie przyjął, że powódka nie zgłaszając zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c., utraciła możliwość powoływania się na ewentualne uchybienia w zakresie oddalenia wniosków o przeprowadzenie dowodów osobowych i z pisma z dnia z dnia 25 listopada 2010 r.

Do zmiany Kodeksu postępowania cywilnego, dokonanej ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, 1381) w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że przewidziane w art. 162 k.p.c. konsekwencje nie zgłoszenia zastrzeżenia nie mają zastosowania w sytuacji, gdy strona nie była reprezentowana w sprawie przez zawodowego pełnomocnika: adwokata lub radcę prawnego i ani ona ani jej niezawodowy pełnomocnik nie zostali pouczeni przez sąd w trybie art. 5 k.p.c. o treści art. 162 k.p.c. Treść tego przepisu nie jest bowiem powszechnie znana, podobnie jak jego najnowsza wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy, a konsekwencje nie zgłoszenia zastrzeżenia przewidzianego w tym przepisie są dla procesowych praw strony tak istotne, że niewątpliwie istnieje uzasadniona potrzeba, w rozumieniu art. 5 k.p.c., pouczenia o nich strony działającej bez adwokata lub radcy prawnego. Wobec tego uznawano, iż brak takiego pouczenia powodował, że nie zgłoszenie przez stronę zastrzeżenia powinno być z reguły uznane za niezawinione, jeżeli strona działająca również w apelacji bez adwokata lub radcy prawnego, zarzuciła dopuszczenie się przez Sąd pierwszej instancji określonego uchybienia procesowego, nie zgłoszonego przez nią przed tym Sądem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 181/10 nie publ.).

Wskazaną ustawą dokonano zmiany Kodeksu postępowania cywilnego między innymi przez dodanie art. 210 § 2¹ o brzmieniu: „Sąd poucza stronę

występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa o treści art. 162, 207, 217, 229 i 230". W związku z powyższym poczynając od 3 maja 2012 r. tylko pouczenie strony, działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, o treści m.in. art. 162 k.p.c., skutkuje stosowaniem wobec niej rygorów tegoż przepisu, oczywiście poza wymogiem wskazywania przez taką stronę konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, których naruszenie nastąpiło. Z kolei brak pouczenia o treści art. 162 k.p.c. powoduje, że strona nie traci prawa powoływania się na uchybienie przepisom postępowania, choćby nie zgłosiła zastrzeżenia do protokołu we właściwym czasie.

Jeżeli przebiegu posiedzenia nie utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk lub dźwięk i obraz - należy o pouczeniu uczynić stosowny wpis w protokole posiedzenia (art. 158 § 2). Brak tego pouczenia wyklucza zastosowanie art. 162 k.p.c.

Sąd drugiej instancji pominął wyjaśnienie tych okoliczności i poprzestał jedynie na stwierdzeniu, że powódka nie zgłosiła zastrzeżeń w trybie art. 162 k.p.c. Ten sam zarzut można postawić w związku z przyjęciem, iż wnioski dowodowe powódki zostały zgłoszone po wyznaczonym terminie, jeśli uwzględni się, że przed wysłaniem pisma procesowego z dnia 17 stycznia 2014 r. powódka została zobowiązana do jego złożenia nie tylko w piśmie, które odebrała w dniu 25 listopada 2013 r., ale także w wezwaniu z dnia 7 stycznia 2014 r. (k. - 497). Trzeba wobec tego rozważyć, czy zgłoszone przez powódkę w piśmie procesowym z dnia 17 stycznia 2014 r. twierdzenia i dowody nie były reakcją na sposób obrony strony pozwanej w dalszym toku postępowania. Wówczas nie mogły być uznane za spóźnione w rozumieniu art. 479¹² § 1 k.p.c. (por. wyrok SN z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, nie publ.).

Uzupełniając analizę procesowych zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej trzeba zwrócić uwagę, że Sąd drugiej instancji w żaden sposób nie odniósł się do zwrotu pisma procesowego z dnia 31 sierpnia 2014 r. chociaż powódka zgłosiła wobec tej decyzji zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c.

Z tych wszystkich względów uznając, iż do oddalenia wniosków dowodowych powódki doszło bez należytego wyjaśnienia i rozważenia przesłanek z art. 207 § 6 k.p.c. Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu [...].

kc

jw